
Duh Sveti i zdravlje

Mladen Parlov, Split

UDK: 231.3 : 615.852

615.852 : 231.3

Pregledni znanstveni rad

Sažetak

Cjelokupna kršćanska egzistencija odvija se u znaku Duha Svetoga kojega je uskrsli Krist izlio na svoju Crkvu da nastavi njegovo djelovanje. Stoga je opravdano govoriti o odnosu Duha Svetoga i zdravlja, premda taj govor nužno mora biti pregledan i okviran. Budući da zdravlje svjedoči o životu, autor progovara najprije o Duhu Svetome kao o Životvorcu, Onome koji život daje. U drugom dijelu članka izlaže se djelovanje Duha Svetoga u životu krštenika kroz govor o duhovnom čovjeku i sadržaju duhovnog zdravlja. Autor to djelovanje naziva izravnim, neposrednim učinkom Duha Svetoga na zdravlje. U trećem dijelu govori se o posrednom odnosu Duha i zdravlja govorom o karizmi ozdravljenja. Autor se posebno zaustavlja na dva vida te karizme: na molitvi za unutarnje ozdravljenje te na molitvi za oslobođenje. Govor o ovoj posljednjoj zaključuje kratkim osvrtom na egzorcizam.

UVOD

Zdravlje je bez sumnje središnje pitanje u životu današnjega društva. Sociolozi s pravom govore o zdravlju kao o "ovostranoj religiji" suvremenog čovjeka. Uza svu brigu o zdravlju, malo tko zaista zna što je zdravlje, u čemu je njegova bit, kad je čovjek zaista zdrav itd. Kako s govorom o zdravlju, po sebi tako složenoj stvarnosti, povezati govor o Duhu Svetom, još tajanstvenijoj i nespoznatljivijoj stvarnosti? Postoji li i kakav je zapravo odnos između Duha Svetoga i zdravlja? Ta se pitanja čine opravdanim imamo li u vidu činjenicu da se cjelokupna kršćanska egzistencija odvija pod

milosnim utjecajem i djelovanjem Duha Svetoga. Sve dimenzije ljudskoga života prožete su prisutnošću Duha koji se u povijesti spasenja objavljuje kao Životvorac, kao Duh života (i zdravlja). Uskrsli Krist svojoj Crkvi dariva Duha kako bi, kao sakrament Duha u svijetu, u snazi tog istog Duha obavila svoje poslanje. Pomazana Duhom Crkva postaje zajednica spasenja i ozdravljenja. Jednom riječju, cjelokupno poslanje Crkve, ako je uistinu crkveno, događa se u snazi Duha Svetoga. Unutar Crkve i život pojedinog vjernika odvija se pod milosnim djelovanjem Duha Svetoga.

Govor o odnosu Duha i zdravlja u ovako kratkom izlaganju može biti samo panoramski, sumaran i sintetski. Čak i na ovaj način nije moguće progovoriti o svim vidovima odnosa Duha i zdravlja. Tako ćemo, primjerice, iz našega izlaganja ispustiti govor o odnosu zdravlja i pojedinih sakramenata, koje Duh čini djelatnima; potom odnos zdravlja i molitve, kojoj je Duh istinski začetnik i pokretač; potom zdravlja i teologalnih krjeposti, koje Duh ulijeva u dušu krštenika, itd. Ograničit ćemo se na gotovo panoramski prikaz odnosa između Duha Svetoga i zdravlja, na način da ćemo pokušati prikazati što Duh čini u čovjeku, a ima izravne posljedice na čovjekovo (duhovno) zdravlje te potom kako Duh posredno djeluje na proces ozdravljenja preko karizme ozdravljenja, razlikujući dva vida te karizme: unutarnje ozdravljenje i oslobođenje. Kao uvod u izlaganje progovorit ćemo o odnosu Duha i života, budući da zdravlje ponajprije govori i svjedoči o životu.

1. DUH SVETI – DUH ŽIVOTA I ZDRAVLJA

U čovjeku postoji duboka želja za srećom, koja je oduvijek povezana sa željom da se osoba oslobodi onoga što ugrožava pretpostavljenu sreću. Velika većina ljudi pitanje osobne sreće i zadovoljstva povezuje sa zdravljem. Odatle i želja da se zdravlje očuva, a u slučaju bolesti da se često pod svaku cijenu povрати. Zdravlje i bolest: dvije nerazdvojive stvarnosti, poput dana i noći ili života i smrti. Zapravo, u govoru o zdravlju i bolesti u konačnici i jest govor o životu i smrti. Naime, kao što je bolest vjesnica propadanja i smrti, tako je zdravlje znak

života. Premda postoje razne definicije zdravlja, ipak je zdravlje po sebi nemjerljiva kategorija. Nepobitno je pak jedno: zdravlje je povezano sa životom, svjedoči o životu te upućuje na život. Upravo je život najuža sveza između Duha i zdravlja. Kako bismo pobliže razjasnili tu povezanost, poslužit ćemo se svetopisamskim iskustvom Duha kao Životvorca, Onoga koji život daje.

Već od prvog spomena Duha na stranicama Svetoga pisma njegova je djelatnost vezana za život: U početku stvaranja "Duh je Božji lebdio nad vodama" (Post 1,2); potom dolazi stvarateljska riječ: "I reče Bog: 'Neka bude...', i bi tako". Riječ Božja i Duh su stvarateljska Božja svemoć koja dokida ništavilo i podiže život: "Riječju Božjom sazdana su nebesa i dahom usta njegovih sva vojska njihova", pjeva starozavjetni psalmist (Ps 33,6). Sve stvoreno ovisi o ovom životnom dahu (Duhu). Zahvaljujući udahnutom dahu, čovjek je postao živo biće (Post 2,7). No, ako Bog dah im oduzme, ugibaju i u zemlju se vraćaju (Ps 104,29-30; Job 34,14-15). Kao stvarateljska moć ruah vrši svoje dobrohotno i oživljujuće djelovanje nadasve u pogledu Izabranog naroda (Izraela), najprije obuzimajući slabe ljude te ih preobražujući u karizmatičke vođe (1 Sam 10,6 sl.), a potom u vrijeme najdublje krize čitavog naroda, kada su se činili kao hrpa usahlih kostiju, obećava se Duh koji će izravno intervenirati u život naroda da ga oživi (Ez 37,1-14).¹

U Isusu Kristu Duh se u punini očituje kao izvor života, bilo s obzirom na sam njegov život, bilo na njegovo djelovanje. Od početka njegove zemaljske egzistencije Isusov je život pod znakom Duha: začet je silaskom Duha Svetoga te je sav njegov život prožet životvornom prisutnošću Duha. Nakon krštenja na Jordanu i povratka iz pustinje Isus na sebe primjenjuje riječi proroka Izaije: "Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza" (Lk 4,14). U snazi pomazanja koje je primio od Duha Isusu je moguće, kako reče Petar u Djelima, oslobađati i "ozdravljati sve kojima bijaše ovladao đavao" (Dj 10,38). Sam se Isus, u objašnjenju vlastite moći kojom liječi i izgoni đavle, poziva na

¹ Opširnije o Duhu života u Starome zavjetu vidi: F. Lambiasi, *Lo Spirito santo: mistero e presenza, Per una sintesi di pneumatologia*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 1991., str. 84-85.

prisutnost Duha koji je u njemu (Mt 12,28; Lk 11,20). Uskrs je najintenzivnija točka i vrhunac djelovanja oživljujuće snage Duha Svetoga, koji se objavljuje kao “Duh onoga koji je uskrisio Isusa Krista od mrtvih” (Rim 8,11). Zahvaljujući oživljujućoj provali Duha u grob, mjesto smrti i raspadanja, Duh zaslužuje naziv “snaga Božja”. Isus “bî raspet, istina, po slabosti, ali živi po snazi Božjoj” (2 Kor 13,4), ili, kako za Krista reče sv. Petar: “Ubijen doduše u tijelu, ali oživljen u Duhu” (1 Pt 3,18).²

Od uskrsloga Krista život se prelijeva i isijava na njegovu Crkvu: “Ja šaljem na vas Obećanje Oca svojega. Ostanite zato u gradu dok se ne obučete u Silu odozgor” (Lk 24,49). Na Duhove Crkva je primila snagu odozgor, tj. “silu Duha Svetoga” (Dj 1,8; 2,4.31) te je time postala zajednica života i ozdravljenja, “privilegirano mjesto Duha Svetoga”.³ Isti Duh koji je uskrisio Isusa od mrtvih sada djeluje u Crkvi, odnosno u životu kršćana, koji po njemu imaju novi život: “Sada pak, umrijevši onomu što nas je sputavalo, riješeni smo zakona te služimo u novosti Duha” (Rim 7,6). Ucjepljenje u uskrsloga Krista završit će se konačnom pobjedom Duha nad bolešću i smrću: “Onaj koji uskrisi Isusa od mrtvih, oživit će i smrtna tijela vaša po Duhu svome koji prebiva u vama” (Rim 8,11). Neporecivi znak prisutnosti Duha je dakle život. Nije onda čudno da ga Pavao naziva “Duhom života”: “Zakon Duha života u Kristu Isusu oslobodi me zakona grijeha i smrti” (Rim 8,2).

Sam Pavao predstavlja svoje naviještanje evanđelja kao navještaj obilježen brojnim znakovima i čudesima koji se događaju u snazi Duha Svetoga: “Jer ne bih se usudio govoriti o nečemu što Krist riječju i djelom, snagom znamenja i čudesa, snagom Duha nije po meni učinio da k poslušnosti privede pogane” (Rim 15,18-19).

Duh života i zdravlja koji je, kako ćemo poslije vidjeti, ona snaga po kojoj je Isus iz Nazareta činio brojna ozdravljenja, izliven je na Crkvu da nastavi Kristovo djelo spasenja i posvećenja. Ono što Duh izvodi u dubinama pojedinoga kršćanskog bića

² Usp. *nav. dj.*, str. 85-86.

³ G. Frosini, *Lo Spirito che da la vita. Una sintesi di pneumatologia*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 1997., str. 170.

zapravo je djelo nutarnjega oživljenja i ozdravljenja. Sam Duh postaje život i zdravlje nutarnjeg, duhovnog čovjeka.

2. DUH I DUHOVNI ČOVJEK

Čovjekovo iskustvo života iskustvo je bolesti i vlastite krhkosti, koja svoj vrhunac ima u smrti, ali je istodobno i iskustvo nutarnje duboke težnje za zdravljem i srećom, odnosno za besmrtnošću. U dubinama ljudskog bića događa se trajna napetost, zapravo borba, budući da, kako veli sv. Pavao, "tijelo žudi protiv Duha, a Duh protiv tijela. Doista, to se jedno drugomu protivi da ne činite što hoćete" (Gal 5,17). Premda je otkupljen, čovjek još nije dovršen. Potpuno dovršenje istom se očekuje. U tijeku svoje zemaljske egzistencije čovjek i dalje u sebi osjeća napetost i unutarnju borbu između težnji u sebi protivnih, između tijela i duha, odnosno između života i smrti. Za govor o spomenutoj unutarljivoj napetosti i borbi značajan je govor sv. Pavla u poslanici Rimljanima:

"Oni koji žive po tijelu, teže za onim što je tjelesno; a koji po Duhu, za onim što je Duhovo: težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir. Jer težnja je tijela protivna Bogu: zakonu se Božjem ne podvrgava, a i ne može. Oni pak koji su u tijelu ne mogu se Bogu svidjeti" (Rim 8,5-8).

Prema Rim 8 te Rim 5,1-11 Duh Sveti suobličuje kršćanina umrlom i uskrsnom Kristu te ga tako osposobljava da nevolje, opasnosti, odnosno razna životna zla preobrazi u potpuno prijanjanje uz Božju ljubav u Kristu Isusu. C. M. Martini veli da je temeljna tema ovih poglavlja pobjedna snaga Božje ljubavi u čovjeku i čovjek pokrenut tom ljubavlju, koja je u konačnici sam Duh Sveti.⁴

⁴ Usp. C. M. Martini, *Lo Spirito Santo nella vita del cristiano secondo s. Paolo*, u: Credo in Spiritum Sanctum, Atti del Congresso teologico internazionale di pneumatologia in occasione del 1600 anniversario del I Concilio di Constantinopoli e del 1550 anniversario del Concilio di Efeso, Roma 22-26 marzo 1982, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1983., str. 852.

Prema biblijskoj i otačkoj terminologiji moguće je govoriti o čovjeku koji živi po Duhu, čovjeku koji je Božja slika te u svojoj svakodnevnicu odsijeva Božju prisutnost, te čovjeku koji živi po tijelu, čovjeku koji izabire sama sebe te je slika nereda koji postoji u njemu i izvan njega. Pavlovsko suprotstavljanje između tijela i duha (Gal 5,16-26) u brojnim se redcima javlja kao antiteza “tjelesni” i “duhovni” ljudi (1 Kor 3,1), što označava dvije kategorije osoba: prve koje vodi ljudska narav, slaba i povezana s grijehom (2 Kor 1,12; Rim 6,19), a i druge Duh Božji, koji u njima prebiva (1 Kor 6,19; Gal 5,18). Čovjek je tjelesni ili naravni kada živi život ograničen čisto zemaljskim horizontom što ga onespособljuje da primi Božja otajstva. Duhovni, novi čovjek u stanju je ponuditi ispravno vrednovanje događaja i svake stvarnosti jer je rasvijetljen Duhom Svetim (1 Kor 2,12-15).⁵ Njegov život nije više zaslužnjen pūti, već je neprekidna pobjeda duha nad tijelom. Iako čovjek nije više obični smrtnik, jer je po Kristu primio klicu besmrtnosti, ipak neprestano mora umirati “starom čovjeku”, u zajedništvu s Kristom koji je jednom za sve umro. Novi čovjek mora neprestano rasti, dopuštajući da ga obuzme Novi čovjek – Krist. Kršćanin, koji je primio dar Duha, pozvan je da živi i djeluje pod vodstvom tog istog Duha (Gal 5,16-18; Rim 8,4), sve do konačnog otkupljenja, kada će Bog smrtnim tijelima povratiti život po svome Duhu (Rim 8,11). Samo će se tada poroditi istinski duhovni čovjek, posvema preobražen Duhom Svetim te će postati poput Krista neraspadljiv, besmrtn i slavan (1 Kor 15,43-45).⁶

⁵ Usp. 1 Kor 2,12-15: “Mi ne primismo duha svijeta, nego Duha koji je od Boga da znamo čime nas je obdario Bog. To i navješćujemo ne naučenim riječima čovječje mudrosti, nego naukom Duha izlažući duhovno duhovnima. Naravan čovjek ne prima što je od Duha Božjega; njemu je to ludost i ne može spoznati jer po Duhu valja prosuđivati. Duhovan pak prosuđuje sve, a njega nitko ne prosuđuje.”

⁶ Usp. X. Léon-Dufour, *Čovjek*, u: Rječnik biblijske teologije, KS, Zagreb, 1980., st. 159-160; S. De Fiore, *Itinerario spirituale*, u: Nuovo dizionario di spiritualità, Edizioni Paoline, Milano, 1989., str. 795; A. M. Artola, ‘*Spiritualis homo*’. *La estructura pneumatologica del conocimiento religioso en el cristianismo segun 1 Cor. 2,10-16*, u: Credo in Spiritum Sanctum, nav. dj., str. 873-886.

Svaki čovjek, u svojoj konkretnoj povijesnoj situaciji, u sebi potencijalno nosi obje stvarnosti, odnosno može živjeti jednu ili drugu stvarnost. Može biti duhovni ili tjelesni čovjek, a često je obadva istodobno. No, njegov je najdublji poziv da ispuni Božji plan o svome životu, a taj je da čovjek živi novim životom; životom sudjelovanja u samome Božjem životu. To se sudjelovanje progresivno ostvaruje kroz Božje djelo u čovjeku u cilju čovjekova oduhovljenja, tj. u cilju da svaki čovjek živi po Duhu, kao duhovni. Čovjek je savršen kad mu je duša uzdignuta s Duhom koji mu istodobno posjeduje tijelo te ga oduhovljuje, čini ga duhovnim, preobraženim tijelom. Proces preobraženja ljudskog tijela u oduhovljeno proces je suobličenja Isusu Kristu Uskrsnom, tj. ljudsko tijelo postaje slično Kristovu proslavljenom tijelu. Taj će proces preobraženja, započet u krštenju, svoje dovršenje imati o uskrsnuću od mrtvih.

Duh Sveti čovjeku, u njegovoj najintimnijoj nutрини, priopćava snagu uskrsloga Krista, omogućujući mu ne samo da priđe iz smrti u život, nego ga uvodi u bogatstvo odnosa koji vladaju u Presvetome Trojstvu. Duh uzdiže čovjeka na stanje "sina u Sinu", udjeljujući mu iste osjećaje kao u Kristu Isusu kako bi, poput Krista, mogao ljubiti Boga iznad svega, a sve drugo u Bogu i radi Boga. Svrha tog preobražujućeg djelovanja Duha Svetoga unutar čovjeka u pashalnome smislu jest cjelovita preobrazba čovjeka. Čovjek postaje novi čovjek, osposobljen da sudjeluje u intimnosti božanskih trojstvenih odnosa; u njemu se događa prijelaz od tjelesnoga na duhovno biće; Duh ga osposobljuje da Boga i bližnje ljubi po primjeru Isusa Krista, dok se i sam ne preobrazi u Krista (usp. Gal 2,20), dok ne prispije do savršena čovjeka, do mjere uzrasta punine

⁷ Usp. L. Borriello, *Struttura e fisionomia dell'uomo spirituale*, u: *Angelicum* 58 (1986), str. 28 sl.; T. Goffi, *Uomo spirituale*, u: *Nuovo dizionario di spiritualità*, nav. dj., str. 1636-1637. Čovjeku je u redu stvaranja darovana radikalna mogućnost da sudjeluje u onome što ga nadilazi, naime u nadnaravnom životu (Rahnerov *Übernatürliches Potenzial*). A. M. Artola naglašava ulogu Duha u procesu preobraženja: "El principio adecuado de la autocomprensión divina es el Pneuma que escrudina en totalidad del ser divino (1 Cor 2, 10). Pero ese divino pneuma es comunicabile al hombre

Kristove (usp. Ef 4,13).⁷ Budući da je Duh darovan kao živo jamstvo i kao izvor života, kršćanin stvarno postaje drugi Krist. U snazi Duha Krist je u kršćaninu prisutan kako bi ga sa sobom poistovjetio, kako bi ga asimilirao svome pobožanstvenjenom čovještvu. Kršćanin nije tek Kristov hram, nego sam Krist. To je ono na što sv. Pavao smjera kad veli da imamo Duha, ali pripadamo Kristu (usp. Rim 8,9) te da ne živi više on nego Krist u njemu (usp. Gal 2,20).⁸

Ako je Krist Uskršli cilj kamo Duh vodi život duhovnog čovjeka, a ujedno i mjera kojom se mjeri rast i sazrijevanje tog života, ne smije se zaboraviti da taj život ima i svoj početak te etape ili stupnjeve razvoja. Početak ovog procesa sve većeg suobličjenja, urastanja u Isusa Krista događa se u krštenju, po kojem se čovjek uranja u Kristovo vazmeno otajstvo kako bi, u snazi Duha, mogao živjeti novim, Kristovim životom. Krštenjem krštenik stupa na stazu Duha, na putove kojima ga Duh vodi u dubine Kristova i božanskog života, a istodobno se od njega zahtijeva umiranje starog i oblačenje novoga čovjeka (Kol 3,9-10), odnosno prijelaz od tjelesnoga k duhovnom čovjeku. To se ostvaruje snagom sakramenta krštenja i teologalnih krjeposti – vjere, ufanja i ljubavi - koje su čovjeku darovane u krštenju. Jednom riječju, kršćanin je pozvan hoditi, tj. živjeti po Duhu.⁹

Živjeti po Duhu postaje životni program duhovnog čovjeka.

desde su pneuma-psyche recibido en la creación. Los dos pneumas se distinguen en el hombre a modo de participaciones cualitativamente diferentes del Pneuma. El uno es el pneuma del hombre (1 Cor 2,11), mientras que el otro es el pneuma de Dios (1 Cor 2,12). Por esta comunicación pneumatika, el creyente es capaz de los más elevados fenomenos de gnosis cristiana” (*Nav. dj.*, str. 875).

⁸ Usp. F. X. Durrwell, *La risurrezione di Cristo mistero di salvezza*, Edizioni Paoline, Roma, 1969., str. 317-319.

⁹ C. M. Martini ističe da djelo Duha Svetoga u čovjeku “culmina in una carità che non è progetto dell'uomo, ma condivisione dell'atteggiamento di pazienza, di disponibilità, di hēsēd, di tenerezza amorosa, che sono propri di Dio e del Cristo storico... Lo Spirito, dunque, configura l'uomo e la comunità al mistero di Dio, uno, invisibile, ricchissimo nei suoi doni, nella mediazione del Cristo storico, del suo modo di essere misericordioso, calato nel concreto della vita comunitaria” (*Nav. dj.*, str. 851).

Život po Duhu ono je što duhovnog čovjeka čini duhovnim ili, da kažemo, duhovno zdravim. Duh Životvorac ne samo da podržava čovjeka i cjelokupno stvorenje, nego je nutarnji dar koji dotiče bitak i djelovanje svakoga ljudskog bića, koje time postaje "duhovno", Duhom dotaknuto, Duhom prožeto. Bog se, po djelovanju svoga Duha, prigiba nad čovjekom te ga iznutra preobražava. Milost se utjelovljuje u ljudsku narav, ne kao nešto što izvana prekriva čovjeka, nego kao čovjeku najintimnija stvarnost; kao život njegova života; kao duša njegove duše. U svojoj najdubljoj biti čovjek je preobražen, pobožanstvenjen, jer se u njemu odvija, događa, živi otajstvo božanskoga trojstvenog života. Čovjek sudjeluje na božanskom životu ili, da kažemo još zornije, sam trojstveni Bog živi svoj božanski život unutar čovjekovih dubina. To je duhovni čovjek. Jednom riječju, zajedništvo s Bogom, čovjeku darovano po Isusu Kristu u Duhu Svetome, tvori duhovnog čovjeka koji od ropstva grijeha i otuđenosti od Boga, sebe i drugih, prelazi u stanje milosti, u stanje Božje blagonaklonosti.¹⁰

Život po Duhu zahvaća čitavog čovjeka. Preobražujuće djelovanje Duha zahvaća i preobražava cjelokupnu ljudsku stvarnost (duh, dušu i tijelo) koja je, pod utjecajem grijeha, razlomljena i u sebi podijeljena. Tako je život po Duhu zapravo sam Duh Sveti koji u životu kršćana djeluje kao novi životni dinamizam (novi Zakon) po kojem živi novi čovjek. Vrhovni zakon čovjekova novoga života zapravo je zakon ljubavi. U konačnici taj je zakon sam Duh Sveti¹¹ koji čovjeka povezuje s njegovim Izvorom-Bogom, ali ga povezuje i s braćom ljudima. Duhovni čovjek, pod vodstvom Duha, živi svoje suobličenje Kristu u djelatnoj ljubavi prema Bogu i ljudima. Njegova djelatna ljubav, bilo na osobnom bilo na društveno-političkom planu, zapravo je odgovor na nutarnje poticaje i vodstvo Duha Svetoga te se nalazi u trajnoj protegnutosti prema sve većem ostvarenju Božje ljubavi u svijetu i preobraženju svijeta

¹⁰ Usp. L. Borriello, *nav. dj.*, str. 25.

¹¹ O Duhu Svetome kao novom Zakonu kršćanskog življenja vidi: S. Lyonnet, *Zakon ili evandjelje*, KS, Zagreb, 1973., str. 19-26.

u Krista uskrsluga i proslavljenoga. Naravno da u toj težnji prema punini život kršćanske djelatne ljubavi nailazi na otpore kako izvan sebe tako i u sebi. Duh vodi i upućuje kršćanina u svijet, ali ga istodobno potiče i gura uvis i prema naprijed, prema budućem, eshatološkom. Potiče ga i poziva da unutar povijesti ostvaruje i gradi "novo čovječanstvo", novu "civilizaciju ljubavi", a istodobno ga opominje da u svijetu živi kao da nije od svijeta, tj. da živi s eshatološkom nadom koja od Boga i njegova Duha očekuje dovršenje Kristova Kraljevstva.¹²

Premda je čovjek – duh, duša i tijelo - jedincato biće, osoba, ipak radi boljega razumijevanja progovorimo ukratko o sadržaju duhovnoga zdravlja, a to je zapravo konkretniji govor onoga što smo načelno iznijeli u prethodnom poglavlju.

Sadržaj duhovnog zdravlja

U psihološkom smislu duh u čovjeku označuje priopćenje, transcendenciju i mogućnost da čovjek sudjeluje u onome što se nalazi iznad njega samoga i njegova neposredna interesa.¹³ Ako duh znači sposobnost autotranscendencije i priopćavanja, duhovno zdravlje tada znači sposobnost da iziđemo iz sebe samih, da stupimo u ispravan odnos s drugima te da s drugima saobraćamo na izgrađujući način. Sadržaj duhovnog zdravlja postat će nam još jasniji ako kratko pogledamo biblijsko poimanje čovjeka ukoliko nije samo tijelo i duša, nego ukoliko je i duh, odnosno duhovno biće. Odmah recimo da nije lako precizirati sadržaj biblijskoj pojma "duh" u njegovu antropološkom značenju. Za Pavla, kao i za autore Staroga zavjeta, pojam "duh" ponajprije se odnosi na Duha Božjega, Duha Svetoga ili Duha Isusa Krista. U pavlovskom govoru "duh"

¹² Usp. G. Iammarrone, *Plausibilità antropologica del progetto cristiano di 'uomo spirituale'*, u: P. L. Boracco – B. Secondin, *Uomo spirituale*, Istituto Propaganda Libreria, Milano, 1986., str. 49-57.

¹³ Usp. L. J. Gonzalez, *Terapia spirituale, Guarigione umana e spirituale delle malattie dell'anima*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2003., str. 23.

koji se suprotstavlja tijelu, jest Duh Božji koji se priopćava čovjeku te koji postaje počelo novoga života u onome tko vjeruje u Isusa Krista (usp. Gal 5,16-18. 22. 25; 6,8; Rim 8,2.4-6 itd.). Zbog navedenoga pojam “duh” označava čovjeka ukoliko je potaknut i prožet Duhom Božjim (usp. Rim 8,10) ili ukoliko je sjedinjen s Kristom (1Kor 6,17). U novozavjetnom govoru pojam “duh” može značiti samu osobu, makar ne i u fizičkoj prisutnosti (1Kor 5,3-4), a može značiti i čovjekovo držanje, više ili manje Bogom potaknuto (Rim 8,5). “Duh” također označava i ono najintimnije u čovjeku, u suprotnosti s tijelom (1Kor 5,5); tijelo i duh (1Kor 7,34; 2Kor 7,1) dva su vida čovjeka spomenuta zajedno kako bi označili čovjeka u njegovoj cjelovitosti. Ukratko, u biblijskom govoru “duh” se shvaća kao “božanska snaga”, odnosno dimenzija ljudskog bića koja mu omogućuje da bude u odnosu s Bogom. Prema biblijskom poimanju čovjek je biće koje se nalazi u životnom odnosu s Bogom, svojim Stvoriteljem, te je čovjek uistinu čovjek samo u snazi Duha Božjega. Bez duha čovjeku bi nedostajalo ono najuzvišenije u njemu. Čovjek, sa svoje strane, ne može zagospodariti Duhom niti ga steći vlastitim snagama. Duh pripada sferi božanskog te ga čovjek može isključivo primiti kao dar.¹⁴

Ako je čovjeku duhovna egzistencija darovana, a time i zadana, postavlja se pitanje sadržaja duhovnog zdravlja, njegove “kvalitete” te pitanje je li to zdravlje kod svih ljudi isto, jer je jedan te isti Duh koji se dariva i čovjeka čini duhovnim bićem.

Teološkim rječnikom rečeno duhovno zdravlje očituje se kao odsutnost duhovne bolesti, odnosno grijeha. Tu negativnu definiciju duhovnoga zdravlja nalazimo u cijeloj židovsko-kršćanskoj kulturi.¹⁵ No, promatrana na pozitivan način, ta definicija znači da je čovjek, zahvatom i pomoću Duha Svetoga nadvladao stanje neprijateljstva prema Bogu, a to dalje

¹⁴ F. J. Ladaria, *Antropologia teologica*, Edizioni Piemme, Editrice PUG, Roma, 2002., str. 122-124; T. Goffi, *nav. dj.*, st. 1633-1634; J. Giblet, *Duh*, u: RBT, *nav. dj.*, str. 213-215.

¹⁵ Usp. J.-C. Larchet, *La malattia, la sofferenza e la morte nei loro rapporti con il peccato ancestrale*, u: Concilium 34 (1998), 5, str. 78-90.

podrazumijeva otvaranje i uspostavu prijateljstva s Bogom.

Nadalje, duhovno se zdravlje predstavlja kao sposobnost istinske ljubavi. Ovakvo poimanje duhovnoga zdravlja nalazimo nadasve kod velikih karmelićanskih mistika, sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa. Ovaj potonji izričito duhovno zdravlje poistovjećuje sa sposobnošću osobe da istinski ljubi:

“Ljubav se liječi samo sredstvima koja su u skladu s ljubavlju. Razlog tomu jest što je zdravlje duše Božja ljubav, pa stoga ako duša nema savršene ljubavi, nema savršenog zdravlja nego je bolesna, jer bolest nije drugo nego pomanjkanje zdravlja; tako da kad duša nema nijednog stupnja ljubavi, ona je mrtva, ali kad ima koji stupanj ljubavi prema Bogu, pa bio to i najmanji, već je živa, ali je vrlo slabašna i bolesna zbog male ljubavi koju ima; i prema tome koliko poraste ljubav, duša će imati toliko više zdravlja, te kad ljubav bude savršena, bit će joj zdravlje potpuno”.¹⁶

Tekst je po sebi veoma jasan. Doctor Misticus smatra da će na duhovnoj razini osoba uživati savršeno zdravlje tek kad bude posjedovala savršenu ljubav.

Treći vid duhovnog zdravlja jest stanje prvotne milosti i to bi bio ideal duhovnog zdravlja. Ta je tema veoma bliska prvim kršćanskim autorima koji su kontemplirali stanje prvih ljudi prije pada u grijeh. Prvi su ljudi živjeli u stanju milosti, a time u odnosu prijateljstva i savršenog sklada s Bogom, s drugim stvorenjima i sa sobom. Njihovo savršeno zdravlje tijela i duše bilo je plod savršenstva koje je čovjeku darovano u stvaranju. Prije pada u grijeh čovjek je imao u naravnom stanju zdrave i stabilne sposobnosti duše i tijela. “U ono vrijeme, veli sv. Grgur Nisenski, čovjek je uživao, kako se može zamisliti, dobro zdravlje jer su se njegovi elementi – naime pokreti njegove duše – nalazili uravnoteženi prema zakonima kreposti.”¹⁷

Duhovno zdravlje može se dalje promatrati i kao proces pobožanstvenjenja, odnosno sudjelovanja u božanskoj naravi po milosti (usp. 2 Pt 1,4). Zahvaljujući Isusu Kristu i po

¹⁶ Sv. Ivan od Križa, *Duhovni spjev XI,11*, Symposion, Split, 1977., str. 79.

¹⁷ Navod preuzet iz: L. J. Gonzalez, *nav. dj.*, str. 28.

krjeposti ljubavi čovjek može nanovo steći sličnost s Bogom. Čovjekovo pobožanstvenjenje zapravo je sudjelovanje u Isusovu božanskom sinovstvu po krjeposti ljubavi. Brojni crkveni oci smatraju da čovjekovo duhovno zdravlje u Isusu iz Nazareta, savršenom Bogu i Čovjeku, ima svoje savršeno očitovanje. Stoga, sjedinjenje s njim – a ono znači pobožanstvenjenje – postaje konačni cilj duhovnoga zdravlja. Prema zapadnoj duhovnoj tradiciji najviši izričaj duhovnoga zdravlja nalazi se u stanju božanskog sinovstva, odnosno u stanju sjedinjenja u ljubavi s utjelovljenim Sinom, pod djelovanjem Duha Svetoga.¹⁸

Put suobličenja uskrsnom Kristu, u konkretnoj kršćanskoj egzistenciji, događa se preko suobličenja Kristu rassetome i patniku. Eto zašto, primjerice, sv. Pavao nije htio znati išta drugo doli Krista rassetoga (usp. 1 Kor 2,2), a sam je na sebi nosio, kako veli, “biljege Kristove” (Gal 6,17). Povijest Katoličke crkve svjedoči o brojnim svecima i sveticama koji su put trpljenja i patnje smatrali privilegiranim i najizvrsnijim putem suobličenja Kristu (sv. Terezija Avilska: “Ili trpjeti ili umrijeti!”). Naime, u pozadini se nalazi svetopisamska ideja: što se osoba više suobliči Kristu patniku, to će više biti dionicom njegove nebeske slave. Drugim riječima, i unutar velikih tjelesnih trpljenja, pa čak i bolesti, te su osobe bile iznimno “duhovno zdrave”.¹⁹

Na kraju, vodeći računa o rečenome, možemo zaključiti da je duhovno zdravlje proces sazrijevanja u ljubavi i u drugim krjepostima; proces koji usavršava naše sposobnosti spoznanja, ljubavi i želje, s ciljem ponovnog stjecanja sličnosti s Bogom, odnosno mogućnost da po Isusu Kristu u snazi Duha Svetoga živimo kao Božja djeca i braća svih ljudi. U konačnici čovjekovo duhovno zdravlje je sam Duh Sveti koji je kao ljubav Božja izliven u srca naša (usp. Rim 5,5).

¹⁸ Usp. F. X. Durrwell, *nav. dj.*, str. 318-319.

¹⁹ Više o bolesti, patnji i trpljenju kao putu suobličenja Kristu vidi: T. Goffi, *Malattia*, u: Dizionario enciclopedico di spiritualità /2, Città Nuova Editrice, Roma, 1992., str. 1485-1489; G. Davanzo, *Sofferente/malato*, u: Nuovo dizionario di spiritualità, *nav. dj.*, str. 1494-1504; Ch. A. Bernard, *Sofferenza, malattia, morte e vita cristiana*, Edizioni Paoline, Milano, 1990.

3. DUH I OZDRAVLJENJE

Prema sv. Luki Isus započinje svoje javno poslanje nastupom u sinagogi u Nazaretu citirajući odlomak proroka Izaije 61,1-2: "Duh Gospodnji na meni je, jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti oslobođenje sužnjima..." (Lk 4,16-19). Sinoptici predstavljaju Isusa kao eshatološkog nositelja Duha Svetoga. U snazi Duha Isus vrši svoje javno poslanje, a ono je u prvom redu osloboditeljsko. Odakle Isusu moć da pobjeđuje zle duhove i da njima zapovijeda? Zasigurno ne od sotone: tko se to usudi tvrditi, griješi protiv Duha Svetoga (Mk 3,22-30), jer on izgoni zloduhe "prstom Božjim" (Lk 11,20), a Matej objašnjava: "Duhom Božjim" (Mt 12,28). Navješćujući evanđelje spasenja Korneliju, prvom obraćenom poganinu, Petar nudi sintezu Isusove povijesti, koju prikazuje kao dramatičnu borbu i pobjedu nad zloduhom: "Pomazan u Duhu Svetom", Isus iz Nazareta je prošao zemljom "ozdravljajući sve kojima bijaše ovladao đavao" (Dj 10,38). Isusovim dolaskom, kako piše sv. Bazilije, "sotona je izgubio moć u prisutnosti Duha Svetoga".²⁰

Snagom Duha Isus ozdravlja i spašava. Zapravo čudesna ozdravljenja značajka su Isusova javnoga poslanja. Matej navodi da je Isus "obilazio sve gradove i sela učeći po njihovim sinago-gama, propovijedajući evanđelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć" (Mt 9,35). Čudesna ozdravljenja znakovi su njegova mesijanskoga poslanja, kako on sam odgovara Ivanu Krstitelju na upit je li on Krist (usp. Lk 7,20-23). Kao što je bolest znak duboko ranjene ljudske naravi, tako ozdravljenje pripravlja i anticipira novi svijet Božjega kraljevstva. Stoga je ozdravljenje prvi čin "otkupljenja", znak i anticipacija konačnog spasenja. Ozdravljenja koja je Isus vršio, osim neposredne koristi za one koji su ozdravili, imaju i svoje duboko simboličko značenje: upućuju na pobjedu Božjega kraljevstva nad svakom vrstom zla. Isus spašava čitavog

²⁰ Bazilije Veliki, *Duh Sveti*, 49, Preveo, uvod i bilješke napisao Mate Marijan Mandac, SB, Makarska, 1978., str. 104.

čovjeka, što uključuje ozdravljenje i spasenje, oslobođenje i opravdanje.²¹

Ipak treba reći da postoji jasna razlika između ozdravljenja i spasenja. Spasenje se može ostvariti i ondje gdje se ne dogodi ozdravljenje, a ozdravljenje ondje gdje nema spasenja. Spasenje je često skriveno pod maskom svoje suprotnosti, a ozdravljenje je uvijek očito. Spasenje je zapravo osobiti odnos sa stvarnošću, a ozdravljenje je opća mogućnost. Stoga je ozdravljenje potencijalno sveprisutno, svagdje je moguće, a spasenje se, naprotiv, ostvaruje u određenom odnosu. Ozdravljenje se ostvaruje aktivnim zahvatima na način da i pacijent postaje "djelatnik" vlastita ozdravljenja. Spasenje pak zahvaća osobu; ono je darovano te je u tom smislu osoba "pasivna". Ozdravljenje pripada redu stvaranja u kojem su osobe Božji suradnici. Spasenje pripada redu otkupljenja čija se punina tek očekuje.²² Konačni cilj ozdravljenja u kršćanskom smislu ne može biti tek jednostavan povratak zdravlja, nego je riječ o ozdravljenju koje je usmjereno prema životu vječnome. Tu se krije bitna razlika između onih koji žele povratiti zdravlje pod svaku cijenu, ne libeći se odlaska bilo kome, čak i osobama koje se bave magijom samo da zadobiju zdravlje, i istinskih kršćana koji zdravlje prose i očekuju isključivo od Boga, makar se za pomoć obratili i liječnicima.

Ozdravljenja su stvarni znakovi buduće, konačne pobjede, budući da je svako ozdravljenje od bolesti stvarna, makar samo djelomična i vremenita pobjeda nad smrću. A smrt, promatrana svetopisamski, ne označava samo kraj biološkog života; nju se promatra kao posljedicu grijeha te je zapravo očitovanje moći Sotone. Smrt je "posljednji neprijatelj", kako je naziva sv. Pavao (usp. 1 Kor 15,26). Isusova ozdravljenja pokazatelji su njegova budućega sveopćeg gospodstva nad cjelokupnim stvorenjem. No, u međuvremenu, u vremenu

²¹ Usp. M. Milani, *Vuoi guarire? Gesù guarisce e salva*, u: *Credere oggi* 25 (2005) 1, str. 43-62; G. Segalla, *Gesù e i malati*, Gregoriana, Padova, 1987.

²² Usp. M. Nüchtern, *La critica alla medicina scientifica e l'attrazione dei metodi terapeutici occidentali 'alternativi'*, u: *Concilium* 34 (1998), 5, str. 48-49.

između uzašašća i konačne Kristove pobjede, tj. Njegova drugoga dolaska, Isusovo gospodstvo još nije apsolutno i bez protivnika; njegovi su protivnici još uvijek aktivni, a djelovat će sve dok on ponovno ne dođe (usp. Otk 21,4). Dok traje to među-vrijeme svaka je pobjeda nad smrću, ma koliko bila vremenita i djelomična, ujedno znak one konačne i potpune pobjede koja će doći. Svako ozdravljenje od bolesti znak je konačnog otkupljenja tijela za kojim moramo čeznuti (usp. Rim 8,23). U konačnici, ozdravljenje od bilo koje bolesti kojoj smo sada podložni stvarni je simbol konačnog spasenja čitava čovjeka, i duše i tijela, što će se dovršiti tek uskrsnućem tijela od mrtvih.²³ Oslobođenje od zla/Zloga i ozdravljenje od bolesti privilegirana su sredstva kojima Gospodin Isus objavljuje i udjeljuje spasenje koje donosi. Slično je i djelo Duha Svetoga. Za bizantskog teologa laika N. Kabasilasa (živio u 14. st.) "onaj tko ima dar da... ozdravlja bolesne... primio je myron" (La vita in Cristo, 3,2), odnosno pomazanje koje je simbol i sredstvo izlijevanja Duha Svetoga. Duh je zapravo onaj koji ozdravlja.²⁴

Svoje ozdravljajuće djelovanje u čovjeku Duh vrši preko teologalnih krjeposti, preko sakramenata, molitve te preko osobita dara izlječenja. Prije nego progovorimo o daru liječenja samo riječ dvije o teologalnim krjepostima u procesu ozdravljenja. Vjera se nalazi u temelju ozdravljenja koje Duh udjeljuje, budući da se po vjeri čovjek uzda u Božji spasenjski zahvat te ga vjera oslobađa od egzistencijalne tjeskobe, pretvarajući se u pouzdanje u Boga života.²⁵ Krjepost nade

²³ Usp. F. A. Sullivan, *Karizme i karizmatiska obnova*, "Duh i voda", Jelsa, 1984., str. 135-136.

²⁴ Usp. A. Gentili – M. Regazzoni, *Guarigione*, u: Dizionario enciclopedico di spiritualità, nav. dj., str. 1229-1231.

²⁵ O utjecaju vjere na proces ozdravljenja postoji obilna bibliografija. Navodimo samo nekoliko djela koja smo konzultirali: Armando Pavese, *Fede come terapia. Analisi psicologica della fede come strumento di guarigione fisica e spirituale in casi reali*, Portalupi Editore, Casale Monferrato, 2005. Autor izlaže primjer vlastitih teških bolesti i mukotrpan hod prema uključivanju u obiteljski i društveni život. Na putu mu je, s psihološke točke gledišta, nemjerljivu pomoć pružila upravo vjera i povezanost s trpećim Kristom;

ozdravlja čovjeka jer polazi od prihvatanja zakona upisana u svako ljudsko biće (zakon smrtnosti) do ufanja da je život jači od smrti te da u ljudskom životu smrt nema konačnu pobjedu. Ljubav je, kako smo već vidjeli i kako su govorili brojni crkveni oci, lijek koji nam Krist daje i koji ozdravlja od svake bolesti i svakoga zla.²⁶

3.1. Karizma ozdravljenja

Duh koji je djelovao u Isusu Kristu i po Njemu, nakon Pedesetnice nastavlja djelovati u Isusovim učenicima. Djela apostolska svjedoče kako je prva evangelizacija bila popraćena brojnim čudesnim ozdravljenjima koja su učvršćivala snagu evangeoskog navještaja. Prva zajednica je zapravo doživljavala ispunjenje obećanja uskrsloga Krista o znakovima koji će pratiti one koji uzvjeruju: "... na nemoćnike će ruke polagati, i bit će im dobro" (Mk 16,18). Sv. Pavao, u poznatom 12. poglavlju Prve Korinćanima, nabraja darove kojima Duh Sveti preko pojedinaca izgrađuje zajednicu:

"Doista, jednome se po Duhu dade riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu, drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom istom Duhu; drugomu

E. Biser, *La forza sanante della fede. Abbozzo di una teologia terapeutica*, u: Concilium 34 (1998) 5, str. 104-120. Autor je istu temu šire obradio u svojoj knjizi: *Theologie als Therapie. Zur Wiedergesinnung einer verlorenen Dimension*, Herder, Heidelberg, 1985. Prema njemu, terapeutska vrijednost teologije sastoji se ponajprije u otkrivanju smisla patnje preko otkrića otajstva Kristova križa koji svjedoči o ljubavi. Uz asistenciju medicine nužno je probuditi u bolesniku pouzdanje i nutarnje energije što može dovesti i do ozdravljenja. Središnje je pitanje, smatra autor, da se pomogne bolesniku kako bi prihvatio vlastitu sudbinu i samoga sebe. Usp. također: M. Nikić, *Psihologija sugestije i snaga vjere, Interakcija duha, duše i tijela*, u: Vjera i zdravlje, Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio); Razni tekstovi na temu "Vjera i zdravlje" (II. dio), Zaklada biskup Josip Lang, Zagreb, 2005., str. 9-20.

²⁶ Usp. A. Gentili – M. Regazzoni, *nav. dj.*, str. 1230.

čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće" (1 Kor 12,8-11).

Crkva je za Pavla bitno duhovno/duhovsko zajedništvo, zajednica koju Duh izgrađuje. Svojim apostolskim poslanjem on priopćava duhovni dar i milost (usp. Rim 1,11: charisma pneumatikon), a zajednica ima udjela na darovima Duha (Rim 15,27: pneumatika). Unutar tog zajedništva svakome se udjeljuje vlastiti dar i vlastita milost/karizma (usp. 1 Kor 7,7; 12,11) čija je punina, koju Pavao opisuje u 1 Kor 12-14 i Rim 12, darovana od jednoga te istog Duha. Kod sv. Pavla nije lako razlikovati osobitost pojedine karizme. On inzistira na porijeklu i funkciji karizme: sve su karizme od jednoga i istoga Duha, a za zajedničko dobro (1 Kor 12,7), kako bi se izgradilo tijelo Crkve (1 Kor 14,4). Budući da im je izvor isti, karizme moraju težiti jedinstvu, a ne podjeli. Zato je i najveća od svih ljubav (1 Kor 12,31-14,1). Sv. Pavao naglašava Crkvu kao "prostor" karizmi. U tom vidu i dar liječenja treba promatrati u skladu s čitavim ozdravljujućim djelovanjem Crkve.²⁷

Duh od Crkve čini trajne Duhove te i danas, kao i u prvim vremenima, izgrađuje Crkvu preko brojnih darova/karizmi koje udjeljuje kako hoće, kada i kome hoće. Među darovima kojima Duh izgrađuje Crkvu nalazi se i dar liječenja po kojemu se vraća nada i radost življenja brojnim osobama pogođenima raznim vrstama zala. To, naravno, ne znači da su liječnici i medicina općenito suvišni. Liječnička znanost i karizma ozdravljenja idu zajedno (usp. Sir 38,1-14). I u slučaju medicinskog liječenja vjerujemo da je Bog u konačnici onaj koji daje zdravlje. Naime, i u slučaju medicinskog liječenja sama terapijska sredstva teško mogu imati učinka bez dinamizma samoga života. Medicinski zahvati su dijalog sa životnim procesom, a nisu jednostavna manipulacija inertne

²⁷ O Crkvi kao ozdravljujućoj zajednici vidi: L. Sandrin, *Chiesa, comunità sanante. Una prospettiva teologico-pastorale*, Edizioni Paoline, Milano, 2000. Osobito su zanimljiva poglavlja 3. i 4.: *L'agire sanante della Chiesa; La Chiesa, comunità sanante.*

materije. Zato ne postoji liječenje u kojem nije prisutno i Božje djelovanje.²⁸

Crkva, oživljena i vođena Duhom uskrsloga Krista, nastavlja njegovu borbu protiv zla i Zloga. Ozdravljenja koja se, po sakramentima i molitvama, postižu u krilu Crkve, znak su pobjede koju je Krist već postigao svojim uskrsnućem i predokus konačne pobjede u kojoj će sudjelovati i Crkva. Kao što Krist nije izliječio sve bolesne ljude svoga vremena, to nije primarna zadaća Crkve. Drugim riječima, da bi ozdravljenje bilo znak, nije nužno da svi bolesnici ozdrave. Ozdravljenje je znak "otkupljenja našeg tijela", ali to ne znači da je otkupljenje ostvareno u punini. Ozdravljenje koje se događa na molitveni zagovor Crkve, zapravo je plod karizme ozdravljenja. A prava se narav karizmi očituje u nepredvidivoj i suverenoj slobodi Duha koji svoje darove dijeli kako hoće, kad i kome hoće. Shvaćajući karizmatiska ozdravljenja kao znakove koji ukazuju na pobjedu nad smrću koja tek ima doći, lakše prihvaćamo činjenicu da neki bolesnici ozdravljaju po molitvi, a drugi ne. Karizmatisko ozdravljenje, osobito kod tjelesne bolesti na neki način anticipira uskrsnuće tijela od mrtvih. Istina jest da je Bog slobodan da čini takve znakove koji nadilaze svaki prirodni zakon, ali je istina i to da je Krist obećao kako će takvi znakovi pratiti djelovanje njegovih učenika.²⁹

Karizma ozdravljenja znači da je Bog nekim ljudima na poseban način udijelio dar da drugima povrate zdravlje, bilo da je riječ o duhovnom, duševnom/psihičkom ili tjelesnom zdravlju. Naime, ako uzmemo da je temeljna duhovna bolest

²⁸ U brizi o zdravlju suvremena medicina nužno mora voditi računa o duševnom i duhovnom stanju pacijenta, a ne samo o bolesnom tijelu, kao u prethodna dva stoljeća, naglašava P. Philibert, *Mutamenti nel significato di salute e di tutela della salute. Una prospettiva del Primo mondo*, u: Concilium 34 (1998) 5, str. 17-26.

²⁹ O opravdanosti molitve za ozdravljenje progovorila je i Kongregacija za nauk vjere, ali i dala potrebne upute o molitvama za ozdravljenje, kako bi se izbjegle moguće zloporabe (usp. Congregazione per la Dottrina della Fede, *Istruzione circa le preghiere per ottenere da Dio la guarigione*, u: A. Lippi – Ph. Madre, *La preghiera per la guarigione e per la liberazione nella Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2003., str. 169-182).

grijev, duhovno se ozdravljenje postiže sakramentom pomirenja i pokore po kojem se zadobiva oprostjenje grijeha. Sakrament pomirenja po sebi je sakrament nutarnjeg ozdravljenja, jer ne samo da udjeljuje iskustvo oprostjenja, nego potiče i ojačava put obraćenja, odnosno promjene života, što se ponekad dogodi gotovo trenutno, a najčešće je riječ o dugotrajnom procesu. Ipak, i nakon oprostjenja dobivena po sakramentu pomirenja i pokore, u nutrini penitenta ostaju posljedice grijeha, ostaju nutarnje "rane" koje je osobi nanijela vlastita ili tuđa krivnja, nedostatak ljubavi u djetinjstvu, različite traume itd. U vlastitij dubini čovjek je nezadovoljan i u sebi podijeljen te su narušeni njegovi odnosi prema sebi, drugima i Bogu. Iz dubina (podsvijesti) dižu se porivi koji ga sprječavaju u uspostavljanju izgrađujućih odnosa prema sebi i drugima, u njemu se rađa temeljni stav nepovjerenja prema svakome, pa i prema Bogu. Unutarnja bolest je određeno stanje nelagode, paraliziranosti, koja sprječava pun razvoj života koji nam Gospodin dariva.³⁰ Po molitvi za unutarnje ozdravljenje u čovjekovu nutrinu prodire spasonosna snaga Duha Svetoga koja liječi unutarnje "rane" te čovjeku omogućuje da se povjeri Bogu i preda u Božje ruke. Događa se pomirenje s vlastitom prošlošću, oprastanje sebi i drugima te prihvaćanje sebe onakvog kakav jest i kakvim ga Bog želi u tom trenutku. Tada se često dogodi i tjelesno ozdravljenje od bolesti koja je često zapravo i nastala kao plod spomenutih nutarnjih konflikata. Ostaje pitanje: nije li za rješavanje tih unutarnjih konflikata dovoljna psihološka ili psihoterapijska pomoć? Ponekad jest. No, praksa pokazuje da je često potreban zahvat Duha Svetoga da se osoba u nutrini oslobodi te da ozdravi. Često liječnici godinama pokušavaju pomoći nekoj osobi, a molitva za nutarnje ozdravljenje to riješi u kratko vrijeme.

³⁰ A. Lippi navodi nekoliko temeljnih simptoma unutarnje bolesti koju treba ukloniti molitvom za unutarnje ozdravljenje: strah od smrti, odnos s ocem, kompleks krivnje, neprihvatanje sebe i drugih, mržnja i neopraštanje, nave-zanost na vlastitu bolest (usp. A. Lippi, *L'azione dello Spirito Santo per la guarigione interiore*, u: *Credo in Spiritum Sanctum*, nav. dj., str. 574-577).

U procesu ozdravljenja u kojemu Duh Sveti posreduje zdravlje preko karizme ozdravljenja ponajprije je važno načiniti točnu i dobru “dijagnozu”, odnosno znati razlikovati vrste bolesti, kako bi se izabrala prikladna molitva koja odgovara određenoj bolesti. F. MacNutt, autoritet na tom području, razlikuje četiri temeljne vrste molitve za ozdravljenje koje u sebi uključuje cjelovita služba ozdravljenja: molitva pokajanja, molitva za unutarnje ozdravljenje, molitva za tjelesno ozdravljenje; molitva za oslobođenje. Budući da se duhovne bolesti (grijesi) “liječe” kajanjem i sakramentalnim odrješenjem, u nastavku će biti više govora o molitvi za unutarnje ozdravljenje te o molitvi za oslobođenje.³¹

Shematski prikaz službe ozdravljenja:³²

Bolest	Uzrok	Molitva	Sakrament ili sakramental	Redovita ljudska pomoć
1. ... duha često pridonosi emocionalnim smetnjama ponekad i tjelesnoj nemoći	osobni grijeh	kajanje	pomirenje	
2. ... emotivna sfera često pridonosi duhovnoj bolesti, tjelesnoj također	osobni grijesi i rane koje su osobi nanijeli drugi	molitva za unutarnje ozdravljenje	pomirenje	savjetovanje (psihijatrijsko i duhovno)

³¹ Usp. F. MacNutt, *Guarire, carisma e ministero di guarigione*, Editrice Il Dono, Mantova, 1998., str. 156.

³² Usp. *Ondje*, str. 160.

3. ... tijela često pridonosi emocionalnim smetnjama, ponekad i duhovnoj bolesti	bolest, nesreće, stres	molitva vjere za tjelesno ozdravljenje	bolesničko pomazanje	liječenje
4. ... neke ili sve nemoći mogu eventualno biti	demonskog porijekla	molitva za oslobođenje	egzorcizam	

3.1.1. Unutarnje ozdravljenje

Unutarnje ozdravljenje nije nešto novo unutar kršćanstva. Iskustvo unutarnjeg ozdravljenja, primjerice, široko je prisutno i u Svetome pismu. Naravno, govori se u drugačijim pojmovima, ali je riječ o istim sadržajima, primjerice, kad je riječ o ozdravljenju srca (Ps 50,12; Ez 11,19-20), o prosvjetljenju,³³ o prijelazu iz stanja ropstva u stanje slobode, iz stanja ostavljenosti i napuštenosti u stanje sinovstva,³⁴ iz stanja straha u stanje povjerenja, iz žalosti u radost itd.

Unutarnje ozdravljenje ne može se poistovjetiti s psihoterapijom. Naime, psihoterapija liječi psihičke bolesti (neuroze, psihoze itd.), ali nikada ne doseže biće u njegovoj cjelovitosti i ne dodiruje onaj dio koji unutarnje ozdravljenje može dosegnuti. Ako su određeni psihizmi (psihički procesi) poremećeni, uzrok tome može biti poremećenost temeljne čovjekove osi, njegova unutarnjeg "ja". Uzrok lažnog i iskrivljenog odnosa prema sebi i drugima često leži u lažnom odnosu s Bogom. Posljedično,

³³ I na hrvatski je prevedena zanimljiva knjiga koja se bavi upravo terapijom prosvjetljenja, odnosno Kristoterapijom: B. J. Tyrrell, *Kristoterapija, Kako ozdraviti pomoću prosvjetljenja*, UPT, Đakovo, 1989.

³⁴ Usp. zanimljivu knjigu koja govori o Božjem oćinstvu, božanskom posinstvu te o dubokom osjećaju napuštenosti, tj. sirotinjtva koji je prisutan u brojnim osobama: A. Lippi, *Abbà Padre. Teologia della croce, teologia del Padre*, Bologna, 2000.; osobito VI. pogl.: Per una fenomenologia del senso di orfanezza.

kad ozdravi odnos s Bogom ozdravljaju i ovi drugi.³⁵ Unutarnje ozdravljenje temelji se na uvjerenju, bolje reći na činjenici da čovjek nije samo psiho-somatsko biće nego da je i duhovno biće, odnosno da ima duhovnu dimenziju koja ima svoje zakonitosti razvoja i rasta, svoje potrebe i prava koji se ne mogu zanemariti i previdjeti. Zapravo je riječ o ozdravljenju unutarnjeg "ja", o procesu u kojemu se Duhu Svetome ostavlja veći prostor i veća sloboda unutar čovjeka. Možda je najjednostavnije reći da se u temelju unutarnjega ozdravljenja nalazi uvjerenje da Isus ima vlast i nad našom prošlošću, tj. da se može vratiti na trenutke u kojima smo zadobili unutarnje rane te da nas može osloboditi od učinaka tih rana na naš život.

Za nas ozdraviti znači biti slobodan od simptoma ili skupine simptoma preko kojih se očituje bolest, bila ona fizička, psihička ili duhovna. No, riječ bolest može se primijeniti i na stvarnost patnje koja nije usko povezana sa zdravljem, ali neizravno utječe na zdravlje, primjerice, tjelesni hendikep, siromaštvo, obiteljski i bračni problemi, ovisnosti, problemi identiteta itd. Za Gospodina, koji je Život, ozdraviti čovjeka ne znači osloboditi ga od jednoga simptoma, premda se i to događa. On želi ozdraviti/spasiti čitava čovjeka, odnosno dosegnuti čovjeka u njegovoj najintimnijoj nutрини, gdje se skriva korijen zla kojim je čovjek pogođen, te ga tako osloboditi. Primjer za takvo postupanje nalazimo, primjerice, u izlječenju slijepca iz Jerihona (usp. Lk 18, 41 sl.) ili uzetog mladića (Mk 2,1-12). Slijepca koji mu se približio Isus pita što želi da mu učini. Može nam se učiniti suvišnim Isusovo pitanje, kao da nije očito što slijepac želi. No, Isus želi ozdravljenje-spasenje čitava čovjeka. Stoga njegovo pitanje smjera mnogo dublje negoli možemo pomisliti na prvi pogled. Isus želi dovesti slijepca do ozdravljenja njegova identiteta; odnosno, istinsko zlo koje je pogodilo slijepca nije toliko tjelesna sljepoća koliko zlo odvojenosti i izoliranosti od drugih, usmjerenosti na sebe samoga, tako da čovjek postaje zatvoren za ljubav koju treba i koja mu život znači. Isus liječi

³⁵ Usp. D. Angè, *Balsamo è il tuo nome – Pregare per guarire*, Milano, 1982., str. 119-120; T. E. Dobson, *Come pregare per la guarigione interiore*, Editrice Ancora, Milano, 1991., str. 20-23.

njegovo srce dodirom božanske ljubavi. Preko unutarnjega ozdravljenja događa se i tjelesno ozdravljenje.³⁶

Četiri su koraka do nutarnjega ozdravljenja.³⁷ Proces ozdravljenja počinje priznanjem svega što se nosi u sebi. Osoba mora prestati skrivati sebe sebi, odnosno potrebno je odbaciti lažnu masku, ispitati vlastitu prošlost te otkriti moguće uzroke poteškoća koje su se poslije javile. Drugi je korak dopustiti sve potisnute i prigušene osjećaje, i to u Božjoj prisutnosti, s vjerom u njegovu spasiteljsku ljubav i moć. Time osoba postaje sposobnom prihvatiti sve uzroke svojih nutarnjih rana i stradanja. Potrebno je, u trećem koraku, izričito i svjesno prihvatiti sve: osobe iz svoga života, ugodne i neugodne uspomene, životne prilike i neprilike, uspjehe i neuspjehe, a iznad svega volju Božju koja je sve to dopustila. U tom procesu redovito se javlja osjećaj mira kao navještaj i doživljaj obnovljenja zdravlja. Četvrti korak je opraštanje: oprostiti svima i svakome, počevši od sebe; oprostiti sebi pogrješne korake i odluke, oprostiti ljudima oko sebe, pa čak oprostiti i Bogu, koga osoba često nesvjesno optužuje za sve nedaće (za smrt voljene osobe, za bolest itd.). Tek nakon procesa cjelovita opraštanja osoba može u sebi osjetiti plodove unutarnjega ozdravljenja.

Unutarnje ozdravljenje događa se po molitvi ili, bolje reći, "dodirom" Duha Svetoga. Ipak, to ne znači da će se ozdravljenje uvijek i neminovno dogoditi. F. MacNutt nabroja jedanaest razloga zbog kojih ne dolazi do ozdravljenja: nedostatak vjere; otkupiteljsko trpljenje; lažna vrijednost pripisana trpljenju;

³⁶ Usp. Ph. Madre, *I segni di guarigione oggi nella Chiesa*, u: A. Lippi – Ph. Madre, *nav. dj.*, str. 109-110.

³⁷ Razni autori stavljaju naglasak na različite korake ili etape u procesu unutarnjeg ozdravljenja. Tako, primjerice, prema A. Lippiju postoje tri temeljna momenta u molitvi: molitva hvale Bogu za osobu; prošnja za ozdravljenje; zahvala (usp. A. Lippi, *La preghiera per la guarigione interiore e per la liberazione*, u: A. Lippi – Ph. Madre, *nav. dj.*, str. 43-45). Mi slijedimo ono što o nutarnjem ozdravljenju donosi A. Schneider, *Na putovima Duha Svetoga*, FTI, Zagreb, 1991., str. 185-188, budući da većina drugih autora tvrdi to isto.

grijev (osobito povezan s mržnjom); moljenje na pogrješan način; pogrješana dijagnoza (vodi do pogrješne terapije: moli se za tjelesno ozdravljenje, a potrebno je moliti za unutarnje; moli se za oslobođenje, a potrebno je moliti za unutarnje ozdravljenje; moli se za unutarnje ozdravljenje, a potrebno je moliti za oslobođenje); odbacivanje medicine kao puta kojim Bog ozdravlja; odbacivanje prirodnih sredstava u očuvanju zdravlja; "sada nije vrijeme"; netko drugi treba biti instrument ozdravljenja; obiteljsko ili društveno ozračje onemogućuju ozdravljenje.³⁸

Govor o unutarnjem ozdravljenju zaključimo navođenjem nekoliko važnih načela:

* Unutarnje ozdravljenje potrebno je gotovo svakome. Nema osobe koja nije do neke mjere oštećena u svojoj nutrini. Unutarnja ravnoteža i zdravlje uglavnom su prividni. Često osoba nije ni svjesna vlastitih unutarnjih poteškoća.

* Unutarnje rane uvijek su stečene, uvjetovane čovjekovom prošlošću. Kad bi bila riječ o urođenim ranama, izlječenje bi bilo nemoguće. Potrebno je doći do uzroka tih rana.

* Čovjeka iznutra ne truju u prvom redu pogrješne ideje i misli, nego bolesni osjećaji, nad kojima čovjek nema vlasti te ih ne može mijenjati po vlastitoj volji. Kad ih ne može kontrolirati, onda ih potiskuje u podsvijest.

* Prigušeni i potisnuti osjećaji ne mogu nestati sami od sebe. Na površinu se probijaju u obliku neuroza, različitih ovisnosti pa čak i tjelesnih bolesti koje su psihički uvjetovane.³⁹

3.1.2. Molitva za oslobođenje

Unutarnje se ozdravljenje, kako smo vidjeli, odnosi na unutarnje bolesti u sferi emocionalnosti, a oslobođenje se odnosi na ovisnosti, na prisilne oblike ponašanja kojih se osoba ne može sama osloboditi. Unutarnje ozdravljenje i oslobođenje

³⁸ Usp. F. MacNutt, *nav. dj.*, str. 233-245.

³⁹ Usp. A. Schneider, *nav. dj.*, str. 183-185.

nisu istoznačne stvarnosti. Ozdravljenje djeluje unutar osobe, a oslobođenje dolazi izvana, jer su i uzroci izvanjski.⁴⁰ Drugim riječima, oslobođenje uklanja nešto što "izvana" dolazi te pritiska i muči osobu koja trpi. Ovdje je riječ o demonskom utjecaju na ljudski život. Postoji još jedna razlika između molitve za unutarnje ozdravljenje i molitve za oslobođenje. Naime, molitva za ozdravljenje upućuje se Bogu kako bi udijelio ozdravljenje, dok je molitva za oslobođenje usmjerena prema zlokočnim silama koje muče osobu. Molitva za ozdravljenje uvijek se moli u obliku prošnje, a molitva za oslobođenje izriče se kao zapovijed, redovito u ime Isusa Krista, Presvetoga Trojstva, Duha Svetoga itd.⁴¹ Govor o oslobođenju nije samo govor o egzorcizmu, koji je veoma rijedak i rijetko potreban jer su i slučajevi opsjednuća veoma rijetki. No, zato su česti slučajevi osoba koje trpe zbog demonskog utjecaja. Kako znati kada je potrebna molitva za oslobođenje?

F. MacNutt navodi da je oslobođenje potrebno u slučajevima kad osoba trpi od raznih nutarnjih prisila. Naime, kada osoba nastoji promijeniti svoje ponašanje, ali koliko god se trudila nikako ne uspijeva, on zaključuje da je potrebna molitva za unutarnje ozdravljenje ili za oslobođenje ili obadvije. Često je riječ o raznim ovisnostima (droga, alkohol, samouništenje, opsesivno samozadovoljavanje itd.).⁴²

Često sama osoba na neki način zaključuje da se je u njezinu životu pojavila neka druga "sila", da je prisutno nešto zlokočno i tamno. Naravno da se dotična osoba može lako i prevariti, jer je često mnogo lakše za vlastite probleme optuživati drugoga, pa makar to bio i đavao, nego preuzeti odgovornost za vlastiti život i život osoba s kojima živi. No,

⁴⁰ Opširnije o razlici između unutarnjeg ozdravljenja i oslobođenja vidi: A. Lippi, *nav. dj.*, str. 38-40.

⁴¹ Kad je riječ o obredu egzorcizma, i starom iz 1614. i novom iz 1999., spomenimo da se u njemu nalaze dva oblika molitve: deprekativni/prozbeni (moli se Boga da dotičnu osobu oslobodi zlih duhova) i imperativni/zapovjedni (naređuje se zlim dusima da napuste pogođenu osobu).

⁴² Usp. F. MacNutt, *nav. dj.*, str. 206-208; Isti, *Oslobođenje od zlih duhova*, Praktični priručnik, Zagreb, 2005., str. 151-175.

iskustvo pokazuje da brojne osobe imaju iskustvo prisutnosti nečega zlokobnoga u svome životu od čega ih treba osloboditi, ali se o tome boje govoriti.

Ako molitva za unutarne ozdravljenje ne donosi ploda, F. MacNutt smatra da je potrebno poduzeti molitvu za oslobođenje, osobito u slučaju pojavnika simptoma "izgubljenoga". Naime, kod tog se simptoma osoba osjeća kao odbačena i od ljudi i od Boga te kao da je sagriješila neoprostivim grijehom, što nerijetko kod dotične osobe rađa suicidalnim mislima.⁴³ Naravno da može biti riječ o depresiji, koja se manifestira sličnim simptomima, ali ako psihoterapija ne uspijeva pomoći dotičnoj osobi ni nakon niza godina, ta je osoba potrebna oslobođenja.⁴⁴ Svakako je potreban dar razlikovanja duhova kako bi se procijenilo koji je duh na djelu u dotičnoj osobi.

Na kraju samo nekoliko riječi o egzorcizmu kao jednoj od najvažnijih molitava za oslobođenje. Sama riječ egzorcizam, od grč. *exorkizein*, poznata samo u crkvenom kontekstu, ima tri značenja: otklinjati, zaklinjati, tj. od nekoga nešto uporno tražiti te osloboditi od zloga duha. Najkraće rečeno, egzorcizmi su zaklinjanja, zapovijedi upućene zloduhi u ime Božje da prestane škoditi na određenome mjestu, u određenoj stvari ili određenoj osobi.⁴⁵ Demonski utjecaj na mjesta, stvari ili osobe može biti stupnjevit. Egzorcizam u pravom smislu moli se u slučaju najtežeg stupnja demonskog utjecaja na određenu osobu, odnosno u slučaju demonskog opsjednuća osobe. Pozitivni crkveni propisi određuju da takve, tzv. velike egzorcizme ili svečana otklinjanja mogu vršiti samo svećenici,

⁴³ Usp. F. MacNutt, *Guarire*, str. 207.

⁴⁴ Zanimljiva knjiga o odnosu psihoterapije i molitve za oslobođenje dolazi nam iz iskustva i pera poznatoga talijanskog psihijatra Simonea Morabita, *Psichiatria all'inferno*, Segno, Udine, 1995. Usp. također G. Amorth, *Egzorcisti i psihijatri*, Jelsa, 2005; M. Tosatti, *Inchiesta sul demonio*, Edizioni Piemme, Casale Monferrato, 2003.

⁴⁵ Usp. C. Balducci, *Esorcismi/esorcista*, u: *Dizionario enciclopedico di spiritualità* /2, nav. dj., str. 930; P. Dondelinger, *Le pratiche di esorcismo nella Chiesa*, u: *Concilium* 34 (1998) 5, str. 91-103.

i to s posebnim dopuštenjem ordinarija.⁴⁶ Obrednik upozorava da se pretpostavljenom slučaju opsjednuća pristupi s najvećim mogućim oprezom i razboritošću. Naime, nije uvijek lako prepoznati je li riječ o simptomima određenih psihičkih oboljenja ili je riječ o opsjednuću.⁴⁷ Egzorcizmi spadaju u kategoriju sakramentalâ, tako da njihova učinkovitost ovisi ne samo o stanju egzorcista i pogođene osobe nego i o molitvama Crkve. Stoga egzorcizmi ponekad mogu trajati mjesecima i godinama, dok je katkad dostatan jedan egzorcizam. Trajanje egzorcizma, kako svjedoči praksa, ovisi i o vrsti zloduhâ koji štete pogođenoj osobi. Čini se da je najteže egzorcizirati zloduhe koji štete osobi putem crne magije, a osobito one koje je pogođena osoba sama “pozvala” u svoj život.⁴⁸

ZAKLJUČAK

U povijesti spasenja Duh Sveti se objavljuje kao Duh života, kao Božja stvarateljska i oživljujuća moć. Gospodin Isus, koji

⁴⁶ Usp. *Rituale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatum, De exorcismis et suplicationibus quibusdam, Editio Typica, Typis Vaticanis MIM*. U *Prethodnim napomenama* veli se da bi svećenik egzorcist trebao biti “pietate, scientia, prudentia ac vitae integritate praedito atque ad hoc munus specificè praeparato” (*Ondje*, br. 13). O novom obredniku egzorcizma vidi: M. Steiner, *O zlim dusima, Uz novi obrednik egzorcizma*, u: *Vjera i zdravlje*, nav. dj., str. 289-305.

⁴⁷ Ritual navodi koji bi se znakovi (simptomi) trebali pojaviti u slučaju pravog opsjednuća, a poziva se na ustaljenu praksu: “Secundum probatum praxim, ut signa obsidentis daemonis habentur: ignoto sermone pluribus verbis loqui, vel loquentem intellegere; distantia et occulta patefacere; vires supra aetatis seu condicionis naturam ostendere... aversionem vehementem a Deo, Sanctissimo Nomine Iesu, beata Virgine Maria et Sanctis, Ecclesia, verbo Dei, rebus, ritibus, praesertim sacramentalibus, et imaginibus sacris” (*Ondje*, br. 16).

⁴⁸ Više o raznim vrstama zloduha i egzorcizama vidi: F. MacNutt, *Guarire*, str. 210-215; Isti, *Oslobodenje...*, str. 176-215. U ovom posljednjem djelu MacNutt razlikuje duhove traume, duhove grijeha, okultne duhove te druge vrste duhova (lažni duh religije, duh 'legalizma' itd.).

je u snazi Duha vršio svoje javno poslanje, istoga je Duha izlio na svoju Crkvu da nastavi njegovo djelo otkupljenja i spasenja. U srca izliveni Duh Sveti od krštenika čini Božju djecu te ih suobličuje Isusu Kristu Jedinorođencu, omogućujući im da, po uzoru na Krista, žive novim životnim dinamizmom darivanja i ljubavi, nadvladavajući urođeni im egoizam. Poput Isusa živjeti u snazi Duha Svetoga znači zaista biti zdrav. Ili, drugačije rečeno, istinsko će zdravlje u čovjeku biti prisutno u mjeri u kojoj ga preobrazi oživljujuća i ozdravljujuća prisutnost Duha Svetoga. Po njoj, makar i bolestan, tjelesno pa čak i psihički, čovjek je u Bogu zdrav. Puninu zdravlja, tjelesnoga i duhovnoga, tek očekuje u konačnici, u eshatonu, po uskrsnuću raspadljivoga tijela od mrtvih. Do tada, sam Duh je istinsko zdravlje čovjeka, čovjeku darovano kao zalog i prvina budućega, konačnoga i potpunoga zdravlja duše i tijela.

Holy Spirit and health

Summary

The entire Christian existence develops in the sign of the Holy Spirit whom Christ poured onto his Church to continue his activity. Therefore it is right to talk about the relationship between the Holy Spirit and health, though that talk has to be well laid out and general. Since health is a testimony of life, the author first speaks about the Holy Spirit as a Life-Creator. The one who gives life. The second part of the article presents the performance of the Holy Spirit in the life of the christened through the talk about man as a spiritual being and the content of the health of mind. The author says that that performance is the direct and immediate impact of the Holy Spirit on health. The third part of the article deals with the intermediary relation between the Spirit and health through the charisma of restoration to health. The author points out two aspects of that charisma: prayer for internal recovery and prayer for liberation. Talk about the latter finishes with a brief reference to exorcism.